

การนำเสนอผลงาน Best Practice Service Plan
การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan Sharing)
ครั้งที่ ๕ / ๒๕๖๑

ส่วนที่ ๑

ชื่อผลงาน Best practice Service Plan (สาขาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก)

ชื่อเรื่อง ภาวะสุขภาพ คุณภาพชีวิต และความพึงพอใจ ผู้ป่วยมะเร็งตับระยะสุดท้าย ที่มีภาวะท้องมาน ที่ได้รับการรักษาแบบประคับประคองด้วยแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก

กำหนดรูปแบบการนำเสนอ

- ☐ ผลงานทางวิชาการ
☒ ผลงานนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์

รูปแบบการนำเสนอ ผลงานทางวิชาการ

ชื่อผู้ส่งผลงาน นายพิชิต โนนตุม ตำแหน่งแพทย์แผนไทยปฏิบัติการ
นางเพ็ชรมะณี จันทร์อ่อน ตำแหน่งแพทย์แผนไทยปฏิบัติการ
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
โทร ๐๔๒-๗๒๑-๕๘๔ มือถือ ๐๙-๔๒๖๑-๙๙๙๒ โทรสาร ๐๔๒-๗๒๑-๖๓๖
E-mail : bossuame@hotmail.com

ส่วนที่ ๒

บทคัดย่อ

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยมีแนวทางการหากระบวนการ วิธีการในการที่จะบำบัด รักษา โรคภัยไข้เจ็บของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุด หนึ่งในนั้นคือกระทรวงสาธารณสุขที่มีวิธีการหรือแนวคิดในการที่จะนำการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มาใช้ในการรักษาเยียวยาประชาชนร่วมกับการรักษาของการแพทย์แผนปัจจุบัน (ชูศรี คุณชัยสิทธิ์และคณะ,๒๕๔๘;กมลรัตน์ ดินกามินและคณะ,๒๕๕๑)

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกทางเลือก ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริการได้มีนโยบายที่จะพัฒนาศาสตร์การรักษาของแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก พัฒนาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และทางเลือก ให้มีคุณภาพมาตรฐานได้รับการยอมรับในระดับสากล นำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และทางเลือก บูรณาการเข้าสู่ระบบบริการอย่างครบวงจร พัฒนาวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พัฒนาระบบการจัดระบบความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการส่งเสริม การรักษา การฟื้นฟู และการป้องกัน จนปัจจุบันพบว่าได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่นปวดเมื่อย หรือผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต พบว่าการนวดไทยได้ช่วยฟื้นฟูให้ผู้ป่วยกลับคืนสู่ปกติ กลุ่มโรคที่ทางด้านการแพทย์แผนปัจจุบันยุติการรักษา ผู้ป่วยระยะสุดท้าย การรักษาอย่างประคับประคอง เช่นโรคมะเร็งมีคัมภีร์บทพร่อง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง มะเร็ง เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษา รวมทั้งนำมารักษาควบคู่กันการแพทย์แผนปัจจุบัน ลดการใช้ยาเกินความจำเป็น เกิดวิธีการจัดการในการเยียวยารักษาโดยไม่ใช้ยา (จิราวรรณ เดชอดิศัย, ๒๕๔๙)ลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ผลดี ในปี ๒๕๕๗ สัดส่วนที่แผนกผู้ป่วยนอกมีผู้ใช้บริการการแพทย์แผนไทยร้อยละ ๑๖.๕๙ ของผู้ใช้บริการทั้งหมดและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

คลินิกแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดินได้รับคัดเลือกเป็น ๑ ใน๑๔ โรงพยาบาล ที่ให้บริการจ่ายยาเบญจอำมฤตย์แก่ผู้ป่วยมะเร็งตับระยะที่ ๔ มีกระบวนการในการดูแลผู้ป่วยร่วมกับสหวิชาชีพ

รวมถึงการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (palliative care) หลังจากได้รักษาผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาร่วมโครงการ palliative care นอกจากนี้ยังรวมถึงโรคอื่นๆที่ผู้ป่วยมีภาวะท้องมานที่เข้ารับการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันถึงขั้นสุดท้าย หรือแพทย์ยินยอมให้เข้ารับการรักษาศาสตร์แพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยที่มีภาวะท้องมานร่วมด้วย ซึ่งอยู่ในความรุนแรง Grade ๓ จะมี น้ำในท้องปริมาณมาก จึงทำให้ผู้ป่วยมีอาการแน่นท้อง (เนื่องจากมีน้ำในช่องท้อง) รู้สึกไม่สุขสบาย เนื่องจากการหายใจเหนื่อยหอบจากน้ำในท้องกดหรือเบียดทับปอด ดังนั้นทางหน่วยงานแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก จึงเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น อาการท้องมานลดลง หลีกเลียงการเจาะท้อง(therapeutic abdominal tapping)ผู้ป่วยซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ผู้ป่วยและญาติเกิดความวิตกกังวลจึงได้มีการนำตำรายาพอกมาใช้ในการรักษาภาวะท้องมานโดยเป็นตำรายาพอกชุดพิเศษซึ่งมีสรรพคุณ บรรเทาอาการปวด ลดอาการอักเสบ บวม แดง ร้อน ประกอบไปด้วยสมุนไพรทั้งหมด ๑๒ ตัว มีหัวโพลเป็นสมุนไพรส่วนประกอบหลักของตำรับ

๒.วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา ภาวะสุขภาพ คุณภาพชีวิตและความพึงพอใจ ของผู้ป่วยมะเร็งตับระยะสุดท้ายที่มีภาวะท้องมาน ที่ได้รับการรักษาแบบประคับประคอง ด้วยยาพอกสมุนไพร ที่คลินิกแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้กับผู้ป่วยที่มีภาวะท้องมาน ให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๓.รูปแบบของการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงทดลอง โดยมีแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Research) ทดสอบ ก่อน – หลัง (one group pretest – posttest design) เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพ คุณภาพชีวิตและความพึงพอใจ ของผู้ป่วยมะเร็งตับระยะสุดท้ายที่มีภาวะท้องมาน(Ascites) ที่ได้รับการรักษาแบบประคับประคองด้วยยาพอกสมุนไพร ที่คลินิกแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ระหว่างเดือน พฤศจิกายน เดือนธันวาคม ๒๕๖๐ จำนวน ๑๐ ราย ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีแบบสอบถามคือ แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยการตรวจร่างกาย ความปวดด้วย(visual analogue scales : VAS) การแจกแจงความถี่และร้อยละแบบประเมินคุณภาพชีวิตก่อนและหลังการรับการรักษาด้วยวิธีการพอกยา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติ paired t – test แบบสอบถามความพึงพอใจ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation S.D.)หลังให้การรักษาด้วยยาพอกสมุนไพร ทดลองการพอกยาตำรับยาพอกสมุนไพรทำการเก็บข้อมูล และติดตามผล

๔.ผลการศึกษา

พบว่าส่วนมากกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย อายุมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป ป่วยเป็นมะเร็งตับ มะเร็งท่อน้ำดี ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันให้เข้ารับการรักษาที่คลินิกแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกด้วยวิธีการพอกยาสมุนไพรและดูแลแบบประคับประคองหลังจากเข้ารับการรักษาด้านภาวะสุขภาพ พบว่า ๓-๖ ชั่วโมง หลังการพอก ยาสมุนไพรแล้วนั้น ความปวดของผู้ป่วยลดลง ๗ รายคิดเป็นร้อยละ ๗๐ ปวดเท่าเดิม ๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ปวดมากกว่าเดิม ๑ รายคิดเป็นร้อยละ ๑๐ ความร้อนและซีฟจรความร้อนตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย ความร้อนลดลง ๑๐ รายคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ขนาดของท้องผู้ป่วยลดลง ๘ รายคิดเป็นร้อยละ ๘๐ ขนาดเท่าเดิม ๒ รายคิดเป็นร้อยละ ๒๐ ความสุขสบาย ขับถ่าย ลดอาการท้องอืด รับประทานอาหารได้มากขึ้น ๗ รายคิดเป็นร้อยละ ๗๐ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจน ๓ รายคิดเป็นร้อยละ ๓๐ มีคุณภาพชีวิตเปรียบเทียบก่อนและหลัง ในภาพรวมของคุณภาพชีวิตหลังเข้ารับการรักษาดีขึ้น ($P < 0.05$) โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ร่างกาย ด้านจิตใจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ สิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับก่อนและหลังมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) แต่พบว่าในด้านสังคมก่อนและหลังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ทั้งนี้เนื่องจากอาจจะเป็นผลหรือแนวคิดทั้งสองฝ่ายทั้งตัวผู้ป่วยเอง และสังคม

ภายนอก เพื่อนบ้าน อาจจะมีแรงใจมากขึ้นต้องการให้ผู้ป่วยพักผ่อน หรือเกรงจะเป็นภาระของเพื่อนบ้าน สังคม จึงทำให้คุณภาพชีวิตในด้านสังคมไม่มีความแตกต่าง อยากอยู่คนเดียวอยู่แบบส่วนตัว ขาดเพื่อน ในส่วนของ ความพึงพอใจ ทั้งรูปแบบยาพอก การรักษา ผลการรักษาและยีนดีที่จะนำไปขยายผลกับผู้ป่วยที่มีอาการคล้าย ตนเอง อย่างน้อยก็มีวิธีการหรือกระบวนการที่ทำให้อาการป่วยทุเลาลง โดยลดเจ็บปวด หรือ ทรมานน้อยลง อีกทั้ง การรักษาในรูปแบบนี้เป็นการรักษาแบบองค์รวม ด้วยการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ทำให้ผู้ป่วยมีความหวัง มีทางเลือกในการเฝ้าระวังรักษาตนเองที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๕. ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ควรมีการเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นและมีกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มควบคุม รวมทั้งมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วยการพอกยาสมุนไพรและรูปแบบเดิม